

MÁJUS 19-BEN

Irtó: R I L

A Sárai-Szabó vörös hadosztály az Ecseg-Tiszafüredi vasút mentén vonult vissza. Az utóvéd az ecsegi csárda közelében a vasút jobb és bal oldalán helyezkedett el. Kis őrzőjáraink hébe-hóba hozták jelentéseiket. A románok nem mutatkoztak. De messziről egy-egy puskalövés izgalommal fűtötte a levegőt. A két géppuska az utóvéd jobb és balszárnyán, min két pulikutyá nyújtózkodott esabólásra készen. Karikás János, civilben gulyák legeltetője, — csak Gulyásnak is hívtuk, — szemei akár a táveső, közelre hozták a távolságot, folyton délfelé nézett.

— Ott a fák felett valami por mutatkozik. Jó volna tudni a mieink verik-e a port, avagy a beste román lúzódik-e már Füred felé?...

Ugy tízóra tájban lovasküldönc hozta a parancsot: Azonnal visszavonulni Poroszlóra. Menetirány a vasútvonal mentén.

A géppuskákat felraktuk a két kis parasztszekérre. A mezei út a vasút mellé vezette visszafelé az utóvédet. A gyalogság egy része a vágányokon lépkedett, a géppuskák személyzete — összesen velem együtt tizenegyen — a kocsik mellett meneteltünk.

Berec Károly szakaszvezető nagyokat káromkodott:

— Hogy ott dögölne meg ahány burzsuj csak a világon van.

A város előtt a mezei út cserben hagyta a vasutat és nagy ívben balra fordult, hogy a városi legelőn keresztül az országúttal keressen csatlakozást.

Gulyás szemei a legelő tuloldalán a fákat és a házakat kutatták.

— Talán még rászaladunk a hídra.

A két kocsit sután ballagott az asztalsíma zöld legelőn. A gémes kút ágai sohse voltak ilyen magasak. Óriásoknak tűntek fel, mi piciknek, nagyon piciknek éreztük magunkat. Egyszerre állott meg kocsit, ló és ember. A mezei út torkolatából kivágódott a román előőr. Inkább becsületből, semmint komoly ellenállásra gondolva adtuk le néhány lövést. Hogy a géppuskákat leemeljük a kocsiról. Szétszórva szaladtunk vissza a vasúti töltés felé. A románok puskatüze elkisért bennünket a vasúti töltésig. A városban is megkezdődött a puskázás, néhány kézigránát is robbant.

Csapatom szétszóródott. A töltés tulsó oldalán belevettem magam a kertekbe. A híd vonzott, hátha át lehet még rajta jutni.

— Ne menjen tovább, az uccán román járőrök kergetik be a népet. — állított meg a kertiében egy öreg paraszt.

— Hol lehet átkelni a Tiszán?

— Csak a fölső szakaszon. Lent már mindenütt a románok őrzik a partot.

— Cserélnék ruhát?

— Ha nem is cserélnék, de van egy öreg ruhám, az talán jó lesz.

A ruhát még az apja vehette a debreceni vásáron, a kalap legalább 100 évvel ezelőtt látott utóljára szalagot.

A házak mögött a kerteken át kiérek a Tisza töltésére. Elöttem megy egy asszony, nagy batyuval a hátán, kezében nagy kosár...

— Adjon isten néniem, oszt hova megy?

— Megyek az uramhoz. Csósz a Katonáék szállásán, viszem neki az elemőzsiát.

Cipelem a kosarát. Szeme sarkából rám néz...

— Vörös katona ?

— Az.

— Jaj akkor siessünk. Az uram majd átviszi a tulsó partra.

Egy fa alatt katonák ülnek. Messziről látom őket. Románok? Vörösök?

Az egyik jön felénk. Vörös katona.

Gulyás volt. Itt vagyunk mindannyian, csak géppuska kell és folytathatjuk tovább. A lápon keresztül zombékról-zombéokra ugrálva jön a töltés felé Hajdu Pista három katonával. Egyegi fiú, a mocsáron keresztül is megtalálta az utat a töltésig. Járőrben voltak.

A Tiszát a tavaszi vizek tengerré dagasztották. A vize elért a nagy töltés lábáig.

Egy helyen megállt az asszony.

— Apjuk, apjuk!

— Jövök már, — hallatszik messziről és úgy két perc múlva csónak köt ki a parton. Varga Sándor, a csósz kilép a partra.

Kevés szóból sokat ért. Már fordul is másodszor. Kis emelkedésen áll a csósz-kunyhó. Két szobácska az egész. Cölöphöz kötve még egy csónak ring a vízen.

Varga az első csónak kormányosa, a másodikat Hajdu igazgatja. két-két evező hajtja a csónakokat a fák között felfelé. Hangtalanul ülnek a csónakban. Látjuk a töltést, meddig juthattak el a román járőrök?

Hirtelen balra vág Varga a csónakiával, majdnem derékban a víznek, a fák koronái egyre kisebbek, majd teljesen eltűnnek. Minél inkább távoznak a balparttól, annál inkább visszatér a biztonsági érzésünk.

Kimn vagyunk a nagy Tiszán. A tulsó part még igen messze van, de már folyik a szó, még nótába is kezdenek a fiúk. Egy előtött szigeten vágunk keresztül. Csónakunk hirtelen megakad. Rászaladtunk egy tönkre.

— Éreszti-e a vizet a csónak? — kérdi Varga.

— Nem.

— Akkor nincs baj. Jöjjenek csak erre én felém, mind, amilyen közel csak lehet. A csónak orra kiemelkedik a vízből és az ár lesodör beünnöket a tönkről.

A tulsó oldalon Tisza Dorogma népe dolgozik a nagy víz partján. Gátat emel. Amint észrevesznek bennünket, megáll, a munka. Egyesek beszaladnak a házakba és föbbelemagukkal térnek vissza. A part egyre közelebb jön, már hangokat is hallunk.

— Kiket hozol Sanyi öcsém ?

— Vörös katonákat.

Körülvessz bennünket a nép.

— Dehogyan is fogadok el pénzt maguktól... Én köszönöm kendeknek, hogy áthozták a csónakot. Ehúne, itt van Széppéter bátyám, övé a csónak, van már vagy két hete, hogy kölcsön kértem, oszt maguk most visszahozták.

— Én Széppéter bátyámmal éjszakáztam. Lehetett úgy 70 esztendő, magas, szép szál ember.

Csak bólogatott a meséimhez, nagyon érdekelte a forradalom, őt is, meg az összegyűlt szomszédokat is. Meghallgattak mindent nagyon figyelmesen, a kommunistákról, Leninről, a proletárdiktatúráról is. Egyszerre csak megszólal Széppéter bátyám és nagy teste előrehajlik a széken, akkora volt így is, mint amikor más valaki áll.

— Oszt mondja meg nekem, mi lesz a földdel?

— Ami a földet illeti, magyarázom neki nagy igyekezettel, ebben a

tekintetben már messze túl vagyunk az oroszokon. Az oroszok szétesztették a földet a parasztok között, de nem ez a fejlődés útja, a fejlődés a közös nagybirtok felé vezet. Mi egybe tartjuk a grófi és a többi nagy birtokokat. A földet a parasztok együttesen művelik majd még a termelési, üzemi biztosok vezetése alatt... Aki többet dolgozik, az többet is keres.

— Már én azt mondom, — így Széppéter bátyám, de ezt inkább a szomszédoknak, mint nekem mondja, — adják csak ide nekünk azt a földet, majd megműveljük mi az úgy, hogy nem lesz abban semmi hiba. Ahogy ezt kend mondja öcsém, én megint csak napszámos maradtam, aki voltam. Van ugyan két holdam, de az ugyancsak kevés. Ezek szerint a föld megint csak a grófé maradt.

— Dehogyan maradt a grófé, elvettük a gróftól, most a népé lesz a föld.

— Már pedig én megest csak azt mondom, hogy az enyém az, ami a nevemre van írva a telekkönyvben. Hogy aztán én mit csinálok a földdel, az már az én akaratom, de, hogy nem marad parlagon, az biztos. Közben nagyokat szív kis pipájából.

Én ismét a fejlődés átugrásával érvelek. De ő csak nem adta meg magát.

— Nem a fejlődést ugrották át kendtek, hanem bennünket. Hasítsanak ki nekem földet a grófi birtokból, akkor tudom, hogy fejlődtem, de így igazán nem tudom, hol az a nagy fejlődés, kódis maradtam, úgy ahogy azelőtt is csak kódis voltam az én két hódammal.

A szomszédok mind neki adtak igazat. Kacor Béni, az egyik szomszéd még meg is toldotta.

— Nekem hat családom van és félhódnyi a földem oszt miféle fejlődést tudok én ezzel átugrani, aztán meg sánta is vagyok az egyik lábamon. Nagyokat nevettek ezen, késő is volt már. Hajnalban akartunk indulni. Szétszéledtek a szomszédok, de Széppéter bátyám még sokáig dohogott. Elégedetlenkedett.

— Úgy látszik megint csak az urak huncutsága ez a forradalom.

Kora hajnalban vitte a falu három kocsija a szétszórtakat a hadosztályparancsnoksághoz. Fűzesabonyba.

A hadosztályparancsnok — Sárjai-Szabó (egyébként volt huszárkapitány) — hozzánk lépett és egyenként megölelt bennünket.

— Poroszlóról az eltűntek névjegyzékén, Tiszadorogmáról meg élve érkeztek... Együtt ebédeltünk. Délután megszervezitek a géppuskás osztágot. A pesti munkásszázadokból kiszeditek azokat, akik a géppuskához értenek...

— Volna-e kedvetek beállni hozzánk, — kérdezte Sárjai az ebédnél a dorginaiakat.

— Ha nem volna ekkora a Tisza, így a gazdák, aztán meg most annyi a munka, — majd aratás után...

Gulyás megbökött a térdével, sűgva mondta, kicsit felém hajolva.

— Nem jönnek a föld miatt. A föld az istenük, akár meg is halnak érte. De így...

— Hát te?

— Én az más. Én gyűlölöm az urakat. Aztán meg azt gondolom, hogy csak győzzünk a végén, a föld elosztását majd elintézzük mi szegény parasztok.

Hány éve ennek?

Huszonhat szörnyű esztendeje az elbukott forradalomnak és három nehéz, de boldog éve a felszabadulásnak. Szeretettel gondolok rátok Széppéterék Tiszadorogmáról. Ha rákerülne a sor, már nem néznétek, mekkora a Tisza.